

אוגוסט 2021

הערכות חקלאית לשנת השמיטה תשפ"ב

מצוות השמיטה מוזכרת בכמה מקומות בתורה, ולראשונה בספר שמות כ"ג: "והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך". המצווה כוללת הימנעות מעבודת האדמה, וכן הפקרה של התוצרת החקלאית שברשותו של אדם. היא נוהגת בארץ ישראל בלבד. מצווה זו היא אחת המצוות הקשות ביותר לקיום, והיא מעמידה את מקיימיה בפני אתגרים גדולים, עד ימינו אלה.

לאורך ההיסטוריה היהודית בארץ ישראל היו עליות ומורדות ביחס לשמיטה ולקיומה. בימי בית ראשון, על פי חז"ל, לא שמרו ישראל את השמיטה. על פי חכמים שנות הגלות שבין בית ראשון לבית שני (70 שנה) הן כנגד מספר שנות השמיטה והיובל שלא קיימו ישראל. בימי בית שני קיבלו על עצמם ישראל לשמור את השמיטה, אך שמירה זו הקשתה מאוד על הקיום בכל שנה שביעית. מאז גלות בית שני כמעט ולא הייתה השמיטה עניין מעשי. זאת כיוון שגם היהודים המעטים שנותרו בארץ עסקו אך מעט בחקלאות, ויכלו להסתפק לצורך קיומם במה שגידלו שכניהם הגויים.

עם שיבת ציון במאה ה-19 והקמת המושבות העבריות שהתבססו באופן מרכזי על חקלאות, התעורר צורך בפתרון שיאפשר את קיומן של מושבות אלו גם בשמיטה. ההנחה הסבירה הייתה שהשבתה מלאה של הקרקע בשביעית תביא את המתיישבים לחרפת רעב ותגרום להרס היישוב המתחדש. אז סוּדַר לראשונה פתרון שמלווה אותנו עד היום - **'היתר מכירה'**.

היתר מכירה פירושו מכירה זמנית של הקרקע לנכרי במשך השמיטה, ובאופן זה הבעיה בעיבוד הקרקע פחותה, וניתן לבצע את רוב המלאכות החקלאיות. בפועל, רוב חקלאי ישראל וכן רוב הצרכנים נסמכים על היתר זה. ישנם מי שאינם מקבלים את ההיתר מכל מיני סיבות, בעיקר בחברה החרדית, ומעדיפים לצרוך בשמיטה תוצרת מחקלאים שאינם יהודים או יבוא מחו"ל.

פתרון הלכתי נוסף לבעיית הקיום בשמיטה הוא **'אוצר בית דין'**. זהו פתרון שמופיע כבר בתקופת התנאים (לפני כ-2,000 שנה). במסגרת זו, אחראי בית הדין על חלוקת הפירות בשמיטה, והוא שוכר פועלים, דואג לטיפול בפרי בצורה המותרת וכן אחראי לשיווק התוצרת לצרכנים. התמורה היא עבור העבודה בלבד ולא עבור הפרי למטרות רווח. החקלאי בעל השדה יכול להיות בעצמו אחראי גם בשמיטה ולקבל שכר עבור עבודתו מבית הדין. פירות אלו אמורים להימכר בצורה מיוחדת, שלא כדרך המכירה הרגילה בכל השנים ברשתות. למעשה, רבים האתגרים (ההלכתיים וכן המעשיים) באוצר בית דין ורובם של החקלאים וכן גם הצרכנים אינם הולכים בדרך זו.

דישון בשמיטה - מדין התורה, הדישון בשמיטה אסור ככל פעולה שמטרתה השבחת הפירות. חקלאי המבצע השבתה מלאה של שדהו בשמיטה לא יכול לדשן בשמיטה, וצריך להיערך לכך בדישון מוגבר

אוגוסט 2021

הערכות חקלאית לשנת השמיטה תשפ"ב

ככל הניתן בקיץ של השנה השישית. עם זאת, בשני הפתרונות העיקריים הנהוגים בשמיטה, היתר מכירה ואוצר בית דין, ניתן לדשן בשמיטה. זאת מכיוון שפעולת הדישון אינה מן הפעולות הישירות האסורות לביצוע על ידי יהודים- זריעה, זמירה (וגיזום), קצירה ובצירה (וקטיפה).

ישנם משקים העושים ככל הניתן על מנת שלא להסתמך על היתר מכירה, בייחוד בגידולי שדה, ועושים פעולות רבות ככל הניתן בשנה השישית. במשקים אלו זורעים ולעיתים אף מנביטים לפני השמיטה, ומשתדלים לדשן את כל הדשן לגידול בדישון יסוד. בממשק כזה חשוב להימנע כמה שניתן משטיפה של יסודות הזנה. יסודות המאקרו זרחן ואשלגן יחסית אינם שטיפים בקרקעות ישראל. החנקן, לעומתם, נשטף בקלות מהקרקע בצורת אוריאה וכן בצורת חנקה. חנקן אמוני אינו נשטף בקלות, אך בקרקעות חקלאיות ישנם חיידקים המבצעים ניטריפיקציה- הפיכה של אמון לחנקה. תהליך זה מתרחש בעונת הקיץ והסתיו הישראלי תוך כ 3-4 ימים. כלומר קשה לשמור על החנקן מפני שטיפה.

בדשן גת אנו משווקים סידרה של מוצרים המכילים מייצב חנקן, המעכב את פעולת הניטריפיקציה של החיידקים. סידרה זו נקראת 'בלו'. עיכוב זה משמעותי מאוד ונמשך ברמה מסוימת עד חודשיים מרגע היישום בקרקע. כיום ניתן ליישם דשני בלו בכל סוג דשן, נוזלי או מוצק, ולקבל עיכוב של הניטריפיקציה ויעילות מוגברת של הדישון החנקני. ניתן ליישם, למשל, 'אוריאה בלו' בהצנעה בפס הזריעה ולקבל דישון חנקני יעיל למשך תקופה ארוכה, גם אם היישום מתרחש בשנה השישית.

סדרת 'בלו' מומלצת ביותר גם בדישון רגיל במטע או בגד"ש לייעול ולניצול מקסימלי של הדשן החנקני. לפרטים נוספים פנו לאגרונום דשן גת שבאזורכם

יעקב הניג, אגרונום

yacovh@deshengat.co.il

054-4361147

מקורות:

פניני הלכה, שביעית ויובל. הרב אליעזר מלמד, 2019, מכון הר ברכה

